List 50. **NOVICE** Tečaj LIII.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 13. decembra 1895.

Politiški oddelek.

Dve nemški stranki.

Dve nemški stranki imamo v Avstriji, ki se domišljata, da sta poklicani preobraziti našo državo in menita, da je njiju bodočnost. Tudi pri nas so nekateri, ki želé, da se Slovenci pridružijo jednej teh strank.

Prva teh strank so krščanski socijalisti. S to stranko smo mi tudi precej časa simpatizovali, ker ima zlasti v gospodarskem oziru več pametnih idej Tudi v narodnem oziru se je sprva kazala še nekoliko pravično, vsaj njeni listi so zagovarjali slovenske težnje na Primorskem nasproti Italijanom. Zadnji čas je pa ta stranka se jela kazati Slovanom tako nasprotno, kakor še nemškoliberalna stranka nikdar ni bila. Postavlja se popolnoma na tisto nemškonarodno stališče, po katerem so le Nemci poklicani vladati Avstrijo.

Že v vprašanju celjske gimnazije se je popolnoma postavila na nam Slovencem nasprotno stališče. Ni dosti, da je glasovala pri podrobni budgetni razpravi proti dotični točki, temveč njeni zastopniki porabili so ves svoj vpliv, da bi se zaradi tega ves budget odklonil v tretjem branju.

Grozno so napadali levičarje, ki svojega nasprotovanja tej slovenski pravični zahtevi niso tirali do skrajnosti. Tedaj je že očitno postalo, da krščanski socijalisti iz vsega srca sovražijo vse, kar je slovanskega.

Na Dunaji biva kacih 200.000 Čehov in ti dunajski Čehi nimajo nobeno mestne ljudske šole. Vse njih prošnje, da bi vsaj mesto nekoliko podpiralo zasebno šolo „Društva Komenskega na Dunaji“ ostale so dosedaj bob v steno. Tej češki želji nasprotujejo najhuje krščanski socijalisti.

Ob zadnjih volitvah se je bila razširila po Dunaji govorica, da so liberalci obljubili Čehom, da mesto dovoli znaten donesek za to šolo, ako zmaga liberalna stranka. To vse so se pa bili izmislili protisemitski krogi, da so potem imeli kak predmet za agitacijo. Ni lahko mogoče povedati, kako se je po krščanskosocijalnih listih zabavljalo proti temu in to proglašalo za izdajstvo nemškega Dunaja. Videlo se je očitno, da je v teh ljudeh zamrl vsak čut za pravico, in da je vse njih naglašanje pravičnosti le pesek v oči.

Značajnost te stranke pa najbolje to dokazuje, da so vzlic tacemu sovraštvu do Čehov vendar moledovali okrog mladočeške stranke, da bi vplivala na dunajske Čehe, naj volijo krščanske socijaliste. Seveda slovanska pomoč je tudi dr. Luegerju ljuba, samo o pravičnosti proti Slovanom neče ničesa slišati.

Ko je bil dr. Lueger voljen za župana, je bil zopet njegov prvi korak, da je žalil nenemške narodnosti v Avstriji. Posebno je v svojem govoru naglašal, da bodo odslej na Dunaji mogli biti učitelji le možje nemškega rodu. Za dr. Luegerja torej ne velja ustava, ki določa, da morajo biti službe vsem jednako pristopne. Tako odločno na strankarsko stališče se dosedaj ob taki slovesni priliki ni postavil noben nemški liberalec, kakor se je dr. Lueger. Čudimo se torej ne, da je grof Badeni jel dvomiti, da bi bil ta pravi mož za mesto, kjer je treba jednake pravičnosti za vse. Dr. Lueger je pri tej priliki ostentativno naglašal, da je Dunaj nemško mesto in da so Dunaj le Nemci branili proti tujim sovražnikom.

Vidi se, da dr. Lueger ne pozna dosti zgodovine. Drugače bi pač vedel, da so rešili Dunaj pred Turki Poljaki, to je predniki tistih Poljakov, čez katere sedaj krščanskosocijalni listi tako radi zabavljajo. Po prebivalstvu pa Dunaj tudi ni čisto nemšk, ker na Dunaju v primeri biva več nenemških narodnostij, kakor n. pr. v Ljubljani Nemcev, katero tako radi Nemci proglašajo za dvojezično in kjer so se za Nemce morale osnovati posebne šole. Pomisliti je pa tudi, da je Dunaj glavno mesto mnogojezične države, in se je povspel s pomočjo vseh avstrijskih narodov, da že torej zaradi tega ne gre, da bi dunajski župan se tako postavljal na nemško stališče.

Grof Badeni se nekaj približuje Mladočehom in razširja se govorica, da hoče dovoliti Čehom češki notranji uradni jezik. To zopet ne ugaja krščanskim socijalistom,

ker bi potem ne mogel na Češkem uradnik postati, kdor češčine ne zna. Ta stranka misli, da morajo Nemcem povsod biti službe odprte, naj že imajo potrebne sposobnosti ali ne, v nemških krajih naj se pa Slovani od javnih služeb kar izključijo. S tem se Nemcem še ne dela nobena krivica, če se od njih zahteva znanje češčine, ako hočejo službovati na Češkem. Krščanskosocijalni listi pa že zaradi tega hujskajo češke Nemce, ki so zadnji čas nekoliko spravljivejši postali, tako, da se je jelo govoriti že o spravi mej Nemci in Čehi, katero mora želeti vsak avstrijski patrijot. Seveda se more ta sprava doseči le na podlagi popolne narodne jednakopravnosti.

Pri takem postopanji krščanskih socijalistov je na ravno, da so Mladočehi morali ž njimi potrgati vsako vez. Podpirali so jih zlasti proti koalicijski vladi. Te dni je v državnem zboru dr. Lueger napal Mladočehe, da se jih jeden del preveč približuje vladi. Namen je bil očividen, hotel je mej njimi napraviti razkol, odcepiti skrajnejše elemente od stranke. To mu je popolnoma izpodletelo. Mladočeški poslanci so takoj imeli posvetovanje in baš jeden odločnejših članov mladočeške stranke dr. Kaizl je povedal dr. Luegerju, kar mu gre. Rekel je, da se Mladočehi od njega ne bodo dali voditi. Tako so krščanski socijalisti s svojo nestrpnostjo in svojo domišljavostjo še Mladočehe od sebe odbacnili.

Sploh je pa stranka zgubila zdravo razsodnost, od kar je vlada odrekla potrjenje dr. Luegerju. Posebno dr. Lueger kar besen bije na vse strani, a s tem le dokazuje, da je Badeni ga le predobro poznal, ko ga cesarju ni predložil v potrjenje.

Druga stranka se imenuje katoliška ljudska stranka in se je sestavila največ iz nezadovoljnih elementov, ki so ostavili grof Hohenwartov klub. Iz Hohenwartovega kluba jih je najbolj to gnalo, ker v tem klubu niso mogli tako očitno kazati svoje nemške barve. V svojem programu naglaša nemštvo, prav kakor to delajo nemški nacijonalci. Po marsičem se da soditi, da se prej ali slej zbližajo krščanski socijalisti, katoliška ljudska stranka in pa nemški nacijonalci, ker mej njimi se kaže veliko sorodstvo idej. Glavno njih vodilo je nasprotstvo do Slovanov. S takimi strankami seveda slovenski poslanci ne morejo hoditi na Dunaju.

Gospod Luka Svetec se je nekdaj izrekel, da narodno idejo suče sedanjo evropsko politiko. Te besede so mu nekaterniki jako zamerili, a sedaj se pa kaže, da je mož v resnici imel jako bister pogled. Zato sta najboljši dokaz katoliški stranki, o katerih smo govorili. Nemška narodnost v Avstriji ni v nevarnosti in zatorej bi bili mislili, da bode pač vsaj mej Nemci mogoča stranka, ki se ne bode opirala pred vsem na narodno načelo. Dejanja so pa pokazala, da to ne gre. Obe stranki sta zavzeli jako rezko nemško narodno barvo, in se je tako pokazala moč narodnosti. To je dejstvo, s katerim bode tudi nam Slovencem računati. Nikdar ne smemo mi za trenotje pustiti svojega narodnega stališča.

Badenijeva izjava.

Ob velikem in splošnem zanimanju je v torek pri budgetni razpravi vstal ministerski predsednik grof Badeni. Rekel je, da sicer nima povoda poseči v debato, da pa to stori, ker hoče s tem pokazati, da priznava pomen parlamenta. Če more zbornica zdaj že se baviti s proračunom, gre zasluga za to proračunskemu odseku.

Od kar je umrl grof Taaffe, imam prvič priliko govoriti v zbornici o meritorni stvari. Kdor je bil tako srečen kakor jaz in nekateri mojih tovarišev, da je služil pod Taaffejom, in govori zdaj z mesta, na katerem je on skoro petnajst let stal, ta ima dolžnost spomniti se zaslug, katere si je pridobil pokojnik, jeden najboljših mož Avstrije, in izjaviti, da ga ni, ki bi se mogel primerjati grofu Taaffeju glede brezmejne udanosti cesarju in državi. Govornik apelira na uradnike, naj se vedno ravnajo po tem vzvišenem vzgledu.

Vlada nikomur ne odreka pravice potegovati se za gospodarske interese tostranske državne polovice in njih odločno varovanje bode nje prva naloga pri obnovljenju pogodbe z Ogersko. Principijelno nasprotnega in sovražnega stališča pa glede te eminentne državne potrebe ne more zavzeti. Skrajna krila pri nas in na Ogerskem so jedina v nameri, omajati zakonito državno zvezo, in temu se mora vlada odločno upreti.

Kar se dostaje pogajanj mej vlado in Mladočehi je treba pripomniti, da se more govoriti o pogajanjih le, če je zato dana podlaga, takih pogajanj pa ni bilo. Če občujejo člani vlade s poslanci tistih strank, ki jej niso naravnost sovražne, storili so le svojo dolžnost in ravnali v zmislu vladne programatične izjave. Vlada želi ustvariti na Češkem prijazne razmere in pričakuje, da jej bodo zastopniki češkega naroda šli na roko.

Sicer pa so Mladočehi povedali, da bodo glasovali zoper proračun, kar je dokaz, da tista domnevana pogajanja še niso posebno daleč prišla. Če pa hočejo Mladočehi nadaljevati principijelno opozicijo, morajo vendar priznati, da njih opozicija ni posledica činov sedanje vlade. Vlada bo odkrito in legalno delala za približanje narodov, zlasti na Češkem. Češki poslanci so izrekli tudi gospodarske želje; naj bodo prepričani, da jih bode vlada z največjo dobrohotnostjo in objektivnostjo uvaževala. Takoj še seveda ne morem obljubiti, da jih izpolnim, sicer bi gospode še spravil v zadrego, da bi morali glasovati za proračun.

Govorilo se je tudi o razmerju mladočeške stranke k češkemu namestniku. Namestnik, ki ima velike zasluge za deželo, je vedno sodeloval soglasno z vlado in bo tudi v bodoče tako deloval. Vlada sama je odgovorna za politiko na Češkem.

Vlada je tudi pripravljena ustreči gotovim željam južne Tirolske, v kolikor so utemeljene različnih razmerah mej severom in jugom, da bode dotičnim poslancem omogočen vstop v deželni zbor. To pa se more zgoditi le tako, da ostane jedinost dežele nedotaknjena.

Kar se tiče zahtev jugoslovanskih narodov mogel

bi ponavljati le to, kar sem že drugod označil kot principijelno stališče, namreč napram Malorusom v Gališki. Vlada ima dolžnost ustrezati narodnim in kulturnim potrebam narodov, ali nobene koncesije ne bo dala, da bi drugi bili izzivani.

Iz tega je razvidno, da zahteva vlada mnogo od svoje administracije. Ta vprašanja spadajo sicer v zbornico, a potrebno je, da je vlada od svojih organov dobro poučena. Zato bo vlada skušala delati na to, da bodo uradniki in oblastva rada in z veseljem delala, da bodo dobrohotni in inicijativni, na drugi strani pa se vzdrževali strankarskega gibanja. Vlada mora v prvi vrsti skrbeti za uradnike, uradniki morajo v prvi vrsti zastopati interese vlade. Tudi v interesu narodov je, da se ne kazi razmerje mej vlado in uradniki in se podrejeni uradniki ne hujskajo zoper njih predpostavljence.

Finančni minister je že naznanil, da se bo vlada bavila z uredbo uradniških vdov in sirot in z uredbo uradniških plač. Vlada je že sklenila predložiti zbornici taka zakona.

Glede verskega vprašanja je vlada že pojasnila svoje principe in je od njih ne bo niti burna opozicija, niti zlobno podtikanje odvrnilo.

Načrt volilni reformi je že nekaj časa izgotovljen, tiskan in mogel bi ga koj predložiti, ker imam za to že najvišje dovoljenje, a ker vem, da bi se zbornica tedaj z volilno reformo ne mogla baviti, izjavljam, da ga predložim v prvi seji meseca februvarja.

Vlada ne zahteva drugega, nego nepristransko priznanje, da je ustavna, dasi neparlamentarna in da želi s pomočjo poslancev doseči, kar je za državo najbolje.

Politični pregled.

Štajerski konservativci in Hohenwartov klub. — V Gradci se je osnoval poseben odbor največ iz mlajših duhovnikov, ki delajo na to, da bi štajerske nemške konservativne poslance prisilili, da izstopijo iz Hohenwartovega kluba in se pridružijo katoliški ljudski stranki. Konservativni poslanci voljeni so največ s pomočjo duhovščine, za to se je pa ta odbor obrnil pred vsem do župnikov, da bi pritiskali na poslance. Štajerski konservativni poslanci so se o tem posvetovali, a sta posebno dva kmetska poslanca z vso odločnostjo ugovarjala iztopiti iz Hohenwartovega kluba. Posebno Kaltenegger neče nič slišati o tem Karlon se pa v prav odločiti ne more. V Hohenwartovem klubu mu prav ne ugaja, ker ni prijatelj Slovencev, boji se pa, da bi pri katoliški ljudski stranki ne imel prave veljave. Ker se pa gospodje boje za svoje mandate in jim posebno prete nemški nacijonalci, je vsekako pričakovati, da izstopijo iz kluba, v katerem so Slovenci.

Proti vplivanju na volitve. — Poslanec Bareuther je v državnem zboru stavil predlog, da bi se izdal zakon, po katerem bi se huje kaznovalo vplivanje na volitve. Po sedanjih zakonih se tako vplivanje večkrat niti kaznovati ne more. Tako je ta poslanec predlagal, da se bo kaznoval z zaporom do jednega leta, kdo bi koga s kakim pretenjem odvračal od volitve. Ravno tako se bode kaznoval tisti, ki bode hotel koga zapeljati, da voli po njegovi volji s tem, da bi mu obetal kako korist. Kaznoval se bode tudi tisti, ki vedoma voli, dasi nima volilne pravice, ali kacega zapelje k volitvi. Tudi bode kaznovan, kdor bi razširjal laž, da se je kak kandidat volitvi odpovedal. Pravosodni minister se je o tem predlogu še precej ugodno izrekel. Levičarjem pa predlog ni posebno ugajal. Izročil se je kazenskemu odseku v pretres in poročanje in je le želeti, da kmalu zakon postane, ker ž njim se bodo preprečile marsikatere zlorabe pri agitacijah.

Deželnim glavarjem dalmatinskim bode baje imenovan dr. Klaić. To ima gotovo namen Klaićevo skupino privabiti v Hohenwartov klub, da s tem vlada utrdi večino. Namestništvo dalmatinsko je predlagalo dr. Bulata za deželnega glavarja, a Badeni zanj.

Češko državno pravo. — Ministerski predsednik grof Badeni je naročil jednemu uradniku, naj dobro prouči vse akte v tajnem arhivu ministerstva, ki se tičejo češkega državnega prava. Kakor se kaže, se grof Badeni resno prizadeva, da bi napravil spravo s Čehi. Želeti je, da se mu to posreči. Zaradi tega so pa jako nevoljni Nemci, in se posebno graška „Tagespost“ repenči, da se Čehom ne sme ničesa dovoliti v škodo Nemcem. Žal je, da se grof Badeni še vedno ozira na levičarje. Baš zaradi levice neče vlada podržaviti češke gimnazije v Opavi.

Nemčija. — Minister notranjih del Köller, ki je uprizoril zadnje preganjanje socijalistov proti volji kanclerja kneza Hohenlohea, in ker je nasprotoval vojnemu ministru glede premembe vojaškega kazenskopravnega reda, je odstopil. Köllerjev nastop proti socijalistom, da je teh volilna društva razpustil zato, ker so si v zvezi, ni bil po godu nobeni stranki, ker se mora vsaka teh bati, da bi se nji ravno kaj tacega lahko pripetilo, kajti tudi društva raznih druzih strank, ne samo socijalistov, so si v zvezi. Po društvenem zakonu to v Nemčiji sicer ni dovoljeno, vendar se pa ta zakon tudi lahko mileje tolmači in ne tako, kakor ga je tolmačil Köller, da je to-li strogo nastopil proti socijalistom. — Nemčija ima čez 2 miljardi dolga. Teh 2000 milijonov dolga si je pa Nemčija naredila še le po letu 1876. ne glede na to, da je dobila za dobljeno vojsko proti Francozom l. 1870. od teh pet milijard odškodnine. Posledica teh velikih dolgov je vedno novo oboroževanje od l. 1870. naprej, ker se Nemčija boji Francije, da bi ji ta zopet ne vzela Alzacije in Lotaringije. Posledica tega, da si je Nemčija pridobila Alzacijo in Lotaringijo je torej ta, da je Nemčija v vedno večjih dolgovih.

Bolgarija in Makedonija. — V Bolgariji vlada v izvestnih krogih veliko navdušenje za Makedonijo. Posebno velikošolci se navdušujejo za njo. Minole dni je bil v Sredcu velik tabor, katerega namen je bil pozvati vlado, da se odločno potegne za makedonske Bolgare. Shod je bil mnogobrojno obiskan. Dijaki-govorniki so napadali turško vlado in zahtevali od bolgarske vlade, da najodločneje od turške vlade zahteva izvedbo istih reform v Makedoniji, kakor jih je obljubila za Armenijo. Opozicijonalni poslanci so tudi močno zabavljali proti bolgarski vladi, kar je dalo povod pretepom, in žandarmerija je s silo udeležnike tabora razpršila

Francija. — Dogodil se je zopet anarhistiški napad v državni zbornici. Dne 6. t m. je nekdo dvakrat ustrelil z galerije v zborovalno sobano. Zadel ni nobenega. Da so bili poslanci preplašeni, je umevno. Zločinca so prijeli. Imenuje se Lenoir in je trgovski pomočnik v Parizu. Trdi se, da se Lenoir ni nikdar pečal s politiko, z druge strani se zopet poroča da je anarhist V zbornic utihotapel se je zvijačnoo. — Poslanec Walter je v zbornici predlagal, da naj se odkloni ves proračun bogočastja. Zbornica naj se s tem izreče za ločitev cerkve od države. Walter je s svojim predlogom pogorel.

Turčija. — Minoli teden je brzojavno poročilo vedlo povedati iz Carigrada, da so poslaniki velevlastij z ozirom na to, ker turška vlada nikakor ni hotela dovoliti, da bi vsaka velesila še po edno stacijsko ladjo nastanila v Bosporu izročili turški vladi ultimatum, to je ali dovoli ali pa te s silo primemo Temu pritisku se je sultan udal in podpisal ukaz, s katerim se dovoljuje velesilam, nastaniti v Bosporu

po dve stacijski ladiji. — Mej tem ko vladajo po Turčiji še vedno veliki nemiri in se dogajajo poboji in požigi, si velevlasti drugi proti drugi kažejo neko zaupnost. Rusija se boji, da bi Anglija naenkrat ne prihitela z vojnimi ladijami pred Carigrad. Vsled tega je pripravljena Rusija za vsak slučaj. V Sebastopolji ima Rusija pripravljenih sedem vojnih ladij in devet torpedovk, ki vedno čakajo povelja na odhod. Kratko je Rusija pripravljena na vojsko. — Na turškem dvoru je tudi vse narobe. Prišlo se je na sled zaroti zoper sultana in preprečilo na tega nameravan atentat. — Sajd pašo, kateremu je sultan hotel poveriti veliko vezirstvo, a je ni hotel vsprejeti, je pobegnil k angleškemu poslaniku in potem na angleško vojno ladijo. Sultan bi si rad tega s pod nog spravil ker ga sumi, da je on glava reformske stranke in ljudstvo hujska k vstaji. — Nered in zmešnjava v Turčiji sta največja.

Obrtnija.

Važna naredba za obrtne in gospodarske zadruge.

(Konec.)

Ta § zahteva, da bi se členi načelništva takoj po izvolitvah objavili sodišču, da se zapišejo njih imena in namestniki v registre, in da bi se pri tem oglašenji priložile njih legitamacije, t. j. dokumenti, dokazujoči. da so oni dejansko izbrani od občnega zbora, torej je treba predložiti tudi tisti del zapisnika, v katerem so imena in odgovarjajoče dolžnosti oseb, kakor tudi število glasov, ki jih je dobil vsak izvoljenec. Nadalje zahteva ta paragraf, da bi členi načelništva, t. j. vodja, blagajnik in kontrolor, podpisali se svojeročno v prisotnosti ali pa poslali svoje podpise, poverjene od notarja. Ti podpisi se hranijo pri sodišču v registerskih knjigah.

Vse to se mora ponavljati vsakrat pri izpremeni v sestavi členov načelništva ali pri določbi njih namestnikov.

Kako pa so posojilnice in konsumna društva doslej izpolnjevala zahteve paragrafa 16.?

Na osnovalnem občnem zboru so se pred vsem sprejela pravila, katera so podpisali vsi, ki so se udeležili zbora in tem prišteli se k členom zadruge. Od tega hipa vsa dejanja zadruge proizvajajo na osnovi pravil, t. j. izberejo se trije členi načelništva in število členov nadzorništva, kakoršno določujejo pravila. Nadalnje skrbi nove zadruge so v tem, da brez zamude zapišejo v registre trgovinskega sodišča pravila in člene načelništva. V ta namen morajo imeti v rokah točen prepis pravil, sprejetih in podpisanih na občnem zboru, in prepis zapisnika občnega zbora. S temi dokumenti odpravijo členi načelništva k notarju, kateri potrdi te listine. Notar pa more poveriti le v tem slučaji, ako so členi načelništva notarju osebno znani, ali pa privedejo dve priči osebno znani notarju in poznajoči osebno vsakega iz členov načelništva. Ako je opravljeno vse to, poveri notar prepis pravil in zapisnika in takisto podpise členov načelništva. Poslednji, imajoči vse formalno poverjene prepise in pristne podpise, podajo trgovinskemu sodišču prošnjo za vpisanje pravil, imen, podpisov tudi namestnikov členov načelništva v registre.

Iz tega je razvidno, koliko sitnostij, časa in stroškov provzročuje vpisanje v registre. Ako so bili po pretečenji treh let stari členi izbrani v novo za ista opravila, ker so se iskazali pošteni, sposobni in nesebični, nastalo je vprašanje, ali je potreba v novo prijaviti se sodišču za vpisanje istih oseb, in ali je potreba na novo poveriti njih podpise. Nekatera sodišča so reševala to vprašanje pritrdilno in so zahtevala ponavljenega vsega tu razloženega na podstavi § 16., v katerem ni previden slučaj ponovljenega odbora istih oseb na obrok, ki ga določujejo pravila.

Druga sodišča pa niso zahtevala tega, ker so ostala pravila in opravila oseb ista, in se njih podpisi uže hranijo v registerskih knjigah. To vprašanje pa je konečno rešila zgorej navedena ministerska naredba, ki govori, da ni potreba v novo poveriti podpisov, temveč je dovolj prosto prijavljenje, in s tem so posojilnice in konsumna društva oproščena od mnogih osebnih sitnostij in stroškov. „Hayka“ ilustruje to z naslednjim zgledom. Leta 1892. je bilo v Avstriji 2339 registrovanih zadrug. Denimo, da 1200 zadrug je izbiralo v novo iste osebe na naslednji obrok, in da je vsaka zadruga potrosila za zapisanje v registre le 20 gld., so skupno razdale ne manj od 24.000 gld., a taki odbori so proizhajali poprečno vsaka tri leta, in iz tega je možno zaključiti, kak dobrotnik in pokrovitelj teh zadrug se je pokazal s to svojo naredbo bivši pravosodni minister grof Schönborn. Nadaljuje olajšanje je pa v naslednjem. Ako stopi nov člen v načelništvo na mesto jednega, izstopivšega iz načelništva pred obrokom iz kakoršnega koli vzroka, ali pa tudi namestnika, pooblaščenega po posebnem poroštvu, ni treba, da bi se oglašenje za vpisanje v registre v novo poverilo notarijalno, ako ostavša dva stara člena načelništva. podpisi katerih se uže hranijo pri sodišču, prijavita poslednjemu o določenju jednega novega člena načelništva, in to nadomešča poprejšnje notarijalno potrjenje. K temu preprostemu prijavljenju pri sodišču po ostavših dveh členih je treba jedino priložiti potrjeni podpis novoizvoljenega člena, namestnika ali pooblaščenega; tega pa do novoizdane naredbe ni bilo, kajti prijavljenje o novo izbranem členu načelništva so poprej morali poveriti pri notarju ali pa pri okrajnem sodišču. Poslednje pa je jako redko in nerado prevzelo na sebe to delo, ker so sodišča tudi brez tega obložena z obilimi opravili. Le tedaj, ako sta iz členov načelništva izstopila dva člena, tako, da ostavši jedin nima prava, podpisovati firmo, je treba točno postopati po § 16. zakona o obrtnih in gospodarskih zadrugah.

Naposled je olajšanje pri sodiščih v tem, da po-

verjenje sodišču podajanih zapisnikov občnega zbora, pa tudi načelništva, nadzorništva ni potrebno na osnovi 2. odstavka § 18., ako je točnost prepisa potrjena po obliki, predpisani po pravilih, t. j. po členih načelnišva, podpisi kateri se uže hranijo pri sodišču. Po takem poverjenje zapisnika bode v bodočnosti neizogibno potrebno jedino pri osnovanji zadruge, pri prvih volitvah členov načelništva in konečno, tedaj, kedar v slučaji smrti ali iz kakega drugega vzroka iztopilo toliko členov načelništva, da število ostavših ni zadostno po pravilih zato, da bi imeli njih podpisi zakonito moč. Ako je pa zadostno število členov načelništva za podpise, more se v bodočnosti tudi izpremena pravil predložiti sodišču za vpisanje v registre brez notarijalno poverjenega zapisnika občnega zbora in brez potrjenja odlašenja za vpisanje v register.

Razvidno je po vsem tem, da so zadrugam odslej znatno skrčeni stroški, in opravila z oblastmi so postala laža in jednostavniša. Skupno s tem sta naravstveni (moralni) pomen in pa samostalnost načelništva znatno vzrastla, kajti podpisi členov načelništva odslej v navedenih slučajih nadomeščajo notarijalno poverjenje.

Obrtnijske raznoterosti.

Plavži na Krasu. Vlada se še do sedaj ni odločila, če bi dovolila kranjski industrijski družbi za napravo plavžev na Krasu davčne olajšave. Temu se opirajo posestniki fužin na Štajerskem in Koroškem. Po poročilih z Dunaja se bodo podjetja najbrž dovolila le v omejeni meri. Plavži bodo dobivali rudo z Grškega. Jeklo, ki se bode v njih izdelovalo se bode največ potem porabilo v fužinah na Savi.

Stare barve ali lak spraviš s hišne oprave, oken, vrat in podobnih stvarij, ako jih namažeš s kontranovim milom. Ko si stvari z milom namazal, počakaj jeden dan, potem se barva ali lak da rad odpraviti z gorko vodo. Tudi natronov lug se lahko rabi v ta namen. Če pa vse to ne pomaga, se pa priporoča 2 dela amonijaka in 1 del terpentinovega olja. To se dobro zmeša in s tem namažejo dotične stvari. Čez nekoliko časa pa barvo lahko odrgneš s tuljami ali hodničnim predivom, ne da bi se kaj les poškodoval.

Kmetijstvo.

Poziv Slovencem v Ameriki in stari domovini.

Mili rojaki, deset let bo že tega odkar sem bil pisal članek „Zgodnji Danici“ v Ljubljano, oziroma izseljevanja Slovencev v Ameriko. Svetoval in prigovarjal sem takrat, naj bi se sposobni slovenski možje v Ameriki potrudili vsaj nekoliko in skupno za svoje rojake, ki semkaj pridejo. Naj bi jih po moči zjediniti skusili, ter potrudili naj bi se, da se ustanové tukaj tudi slovenske naselbine, da se ne razkrope našinci po širnej Ameriki in pogube sv. veri in narodnosti.

Radostno priznavam, da od tiste dobe storilo se je za naše ljudi tukaj dokaj jako pohvalnega in koristnega, dasi povečem le od mlajših in pozneje došlih mož. Vzrastle so od tedaj štiri slovenske cerkve iz tal, ustanovila sta se dva vrla slovenska časnika, postavila se je slovenska šola (samo ena!), in utemeljila se je katoliška Jednota.

Prave slovenske naselbine pa, koder bi najdel vse slovensko: cerkev, šolo, slovenske obrtnike, gospodarje, posestnike, može, ki imajo v tukajšnjih razmerah kaj vpliva; naselbine, kot jih imajo Irci, Nemci, Čehi in Poljaki: kje so? — Slovenec v Ameriki je večinoma še vedno le težak, navadni delavec, brez stalnega domovja, brez pravega imetja, brez vsakoršnega vpliva — suženj brezčutnih delodajalcev. — Resnico moje trditve, sprevidel je bil jasno vrli in častno znani gosp. Toman. Za to se je trudil ustanoviti slovensko naselbino v Mišiganu. Žalibog, da se mu ni bilo posrečilo!

Najbogatejša in od Boga sploh najbolj blagoslovljena država v amerikanski uniji je brezdvomno Kalifornija. — Pa ravno v tej državi ponuja se začasno našim rojakom jako ugodna prilika, v dobrem in lepem kraju naseliti se in pomoči si do stalnega gmotnega blagostanja.

V družbi zvedenih in popolnoma zanesljivih mož, potoval sem pretekle mesece v tej zadevi po različnih okrajih Kalifornije. V okraji Mendocino, proti severu od mesta San Francisko, prepričan sem, da bi bilo izvenredno dobro mesto za naselnike. Ozračje je malo bolj planinsko, sploh pa prav milo. Kraj precej hribovit, prijazen. Zemlja jako rodovitna in kar je v Kaliforniji najbolj važno: polna bistrih studencev. Prostrane planinske senožeti, mnogo hrastovega drevja, široki jelovi logovi. Kraj je pripraven za poljedelstvo, za sadje- in vinorejo, posebno pa za živino: govedno, prešiče in ovce. Na tej zemlji je mnogo premoga, bakra, mramorja, lepega apnenika in sledovi živega srebra. — 20.000 oral zamoglo bi se dobiti skupaj. — 10 000 oral je sedaj v rokah banke, ki je bila primorana vzeti zemljo za hipoteko. Posodila bila je banka prvemu lastniku na ta svet 68.000 dolarjev z 10 odstotkov obrestmi. Lastnik bil je Amečan. — Delal ni. — Obresti za več let ni plačal, narastel je njegov dolg na 125.000 dolarjev. Ker plačati ni maral, vzela je svet banka. Zemlja je vredna okolo 250.000 dolarjev. Banka, da si zavaruje svoj obstanek, je svet prodati prisiljena. Za 70 do 80.000 dolarjev bi se zemlja dobila. To je velika svota kaj ne? Da, velika je; to priznavam tudi jaz. — Premisli pa naj se, kar imam še nadalje povedati.

Na tej zemlji je začasno 1200 glav goveje živine, blizo 400 prešičev, 60 konj in mezgov, hiša, 3 prostorni hlevi, čez 300 ton sena, vse poljedelsko orodje, par voz, kovaško in mizarsko orodje, nekaj drugih manjših poslopij, žitno seme za spomladansko sejo, 20.000 čevljev nažaganega lesa za plotove itd., sadni vrt, ob kratkem vse, česar je za takojšno obdelovanje treba. Na tej zemlji raste čez 200.000 čevljev lepega debelega jelovega lesa. Vse

to gre s svetom vkup za 70—80.000 dolarjev. Če bi se vzdignilo samo 30 mož, ki bi zložili kakih 10—15.000 dolarjev gotovine in bi jo banki takoj plačali, prepustila bi jim banka vse in jim dala časa, plačevati ostali dolg z 5 odstotki obrestmi na obroke. V 4. letih, ako bi dolali pametno, pridno in vzajemno, bilo bi vse velikansko imetje njihovo — pa brez dolga. — Seveda, kolikor več moških bi se lotilo, toliko laglje in preje bi se vse splačalo. Prav brez denarja se začeti ne more, 10—15.000 dolarjev zavaruje nam zemljo. Ko bi se naselbina enkrat začela, imeli bi pridni in pametni možje, ki so morda prav na suhem, gori tudi lepo priliko pridelati si svoj lastni dom in kmetijo. Devet tukajšnjih možakov je že začelo resno delovati. Ustanovili so delniško društvo in podpisali so pri prvi seji čez 2000 dolarjev.

Poleg teh 10.000 oral ima jih drugi lastnik 2600. Prodal bi po 3 dolarje oral. Tretji lastnik ima 800 oral. Ta bi dal zemljo, prej ko ne še ceneje. Ako bi naši ljudje imeli to zemljo v rokah, polastili bi se lahko še najmanj 5000 oral vladne zemlje, ki bi jih ne stala več ko 1.25 dolarjev za oral (splačati moraš še le, ko si že 5 let na tej zemlji). Za živinorejo bila bi ta zemlja kakor navlašč. — Prostora je gori dovolj za najmanj 400 pridnih gospodarjev.

Ukiah (jukája), poglavno mesto okraja Mendocino je ravno 113 milj od mesta San Francisco. Do tam gre železnica. Ta železnica nam je pripravljena vožnino do Ukiah od tod zastonj dati in tudi drugače zdatno pomagati, ako naselbino vstanovimo. Od Ukiah do središča opisane zemlje je 45 milj. Do tam ne gre še železnica pač pa dobra vožnja pot. Ako bi se ustanovila dobra naselbina tam gori, gotovo prišla bi železnica v kratkem času za naselniki. Kar se tega tiče, znam jaz prav dobro, kaj trdim.

Le preudarite, Slovenci po Ameriki, svoj sedanji položaj! Več let že delate tukaj po rudnikih, žagah in tovarnah itd. Pa kaj imate; kaj ste si prihranili? Koliko Vas je, ki imate svoje lastne domove? Po 7—8 mesecev na leto delate, potem pa, ker dela ni, morate pohajkovati. — Za časa pohajkovanja poteče Vam za hrano, stanovanje, obleko in druge potrebe navadno skoro vse, kar so si bili prihranili. — Tako gre naprej od leta do leta. — Vi pa še vedno nimate ne domovja, ne premoženja, ne družine; še vedno ste le hlapci in podložniki gospodarjev, ki Vam za Vaše trdo delo od dne do dne manj plačujejo. Pa dobro veste, da delo dobi se zmiraj bolj težko. — Ali ni res, da vam vse okolščine velé na deželo iti, postati gospodarji, in ustanoviti si tukaj pod zastavo svobode novo domovino. — Toda, morebiti nameravate iti čez kaj časa nazaj na Kranjsko in ostati tam? — No, in če tudi greste, vsaj ostali tam ne bote. Kako slabo je v stari domovini sedaj, tega Vam ni treba praviti. Skušnja nas uči, da možje sicer nesejo svoje zasluške nazaj domu, ostanejo pa navadno le toliko dolgo tam, da jim poteče denar. Potem priromajo nazaj v Ameriko. Starejši so da, imajo pa še vedno nič ne.

In zakaj naj bi se ravno v Kaliforniji naselili? Zato ker je tu 1. ozračje jako milo in prijetno, 2. zemlja posebno rodovitna in 3. ker se vam tudi ni treba boriti še s polovico toliko zaprek ne, kot po iztočnih krajih. V iztočnih državah je dolga, navadno ostra zima. Treba je gorkega in trdnega stanovanja, mnogo kurjave, tople obleke za človeka, za goved pa mnogo klaje. V Kaliforniji zime prav za prav nimajo ne. Gori v okraji Mendocino pade v časih nekoliko snega; ki pa redko kedaj obleži dalje ko 3 dni. Navadno gre le dež 2 — 3 mesce, mesto snega. Mej tem časom toplomer malokrat bode do 5° pod ničlo. V iztočnih krajih pridelujejo sploh le žito in debelačo. Sadja in vina najdeš le v jugoiztočnih državah. V Kaliforniji raste ti vse, prav vse, če imaš le vode dosti. Jabelka, hruške, češplje, slive, oljke, črešnje, kostanj, različni orehje, smokve, breskve, marelice, olive, pomaranče, trtje in žito vsake vrste. Po bolj visokih krajih pa imaš pravo sočno planinsko pičo za živino in na kupe želoda za prešiče.

Kalifornija je danes oziroma prebivalstva na zlo istem stališču kot je bila n. pr. Minnesota pred 20. leti. Razlika je samo ta, da v Minnesoti bilo je tedaj na tisoče in tisoče oral zemlje za revne naselnike. V Kaliforniji pa pograbili so bogataši-židje na milje in milje najbolje zemlje. Tu je težko dobiti lepega in prostornega kraja za celo naselbino, ako ravno samo 125 milj daleč od San Francisca, po 30 — 50 milj lahko potuješ na okoli in naletel ne boš ne na enega naselnika. Ljudstvo v Ameriki to opazi vsak, lahko pomika se vedno dalje proti zahodu. Počakajte le malo let še in videli boste, kako se bo vsulo čez skalnate gore v doline na obalih tihega morja. Vsaki oral zemlje v Kaliforniji vreden bo potem najmanj 40 — 50 dolarjev: Za naše slovenske reveže bo pa potem prepozno, vse prepozno za v Kalifornijo. Ravno začasno dobi se še prilika, kot sem jo opisal. Naj se razmere le nekoliko na bolje obrnejo in takih prilik in ponudeb ne bomo imeli in dobili v Kaliforniji nikdar več. Možje slovenski! Na visokih kaliforniških gorah stoji in smehlja se vam prijazno: Sreča, ter vabi Vas k sebi. Bote li sledili njenem prijaznem pozivu?

Ako želete še kaj več o tej stvari zvedeti, pišite le, na vse dobro Vam želečega rojaka:

Rev. J. Jerám,
144 Silver Str. San Francisco, Cal.

Poučni in zabavni del.

Varšavski spomini iz 1830. leta.

(Ruski spisal N. P. Makarov.)

III.

Učitelj-jezikoslovec in nov jezik.

Naposled se je začelo moje učenje. K meni jeli so prihajati štirje učitelji.

Prvi iz mej njih je bil učitelj francoščine Peters, šestdesetletni starec, nenavaden jezikoznanec. Govoril je

vse evropske jezike razen ruščine in poljščine. Poleg tega je jako dobro znal latinščino, staro in novo grščino, hebrejščino, arabščino, perziščino in sankrtščino. V svoji mladosti je služil pri francoskih pijonerjih, nosil dolgo brado in udeležil se vseh vojsk prve republike, konzulstva in cesarstva. Ko so se povrnili Burboni, je on ostavil vojno službo, preselil se v Nemčijo, potem pa v Varšavo, kjer je bavil se s poučevanjem raznih jezikov in s prevajanjem iz jednega jezika v druzega. Bil je katolik in se je sam zmatral za Francoza; a z gotovostjo se ni dalo reči, kateri narodnosti je pripadal. Bil je visok, postaven, tršat, močen, po obrazu malo podoben orangotangu, sicer je pa bil umen, dober, zgovoren in vedno vesel starec. Jako je ljubil mene, a tudi jaz sem se jako privadil svojemu učitelju. Pa sem se tudi lahko, Peters me ni nikdar kaznoval, nikoli ne pretil, rekel mi ni nikdar grajalne, surove ali neprijazne besede. S prijaznostjo, s prošnjami in posebno dobrotljivostjo je znal svojega učenca pripraviti, da ga je ubogal.

Stari jezikoslovec je imel v Varšavi ogromen krog znancev zlasti mej trgovci in obrtniki. Največ so občevali ž njim lekarnarji, slaščičarji in klobasniki, za katere je prevajal brošure o njih umetnosti iz francoščine in italijanščine v nemščino in narobe. Vsi so jako ljubili veselega starca in so mu vsega veliko podarjevali, vsak iz svojega blaga; lekarničarji so mu dajali sladke skorje in rumenega sladorja, slaščičarji čokolade, slaščic in kolačev, klobasniki pa male gnati in pleča, krače, klobasice itd. In vse to je prinašal Peters k svojemu ljubljenemu učencu, to je k meni, za to se pri meni ni skoro nikoli izpraznila zaloga raznih jedij in slaščic. Vsled tega bil sem jako priden učenec, kajti strašno sem se bal zameriti svojemu učitelju. Dosti je bilo, da je starec skremžil svoje goste obrvi ali bil malo manj zgovoren, že sem se čutil kaznovanega in sem se trudil popraviti pomanjkanje pazljivosti ali pridnosti.

Poleg francoščine me je Peters učil tudi zemljepis, zgodovino sem se sam bil naučil s čitanjem vsega, kar je bilo o zgodovini v knjižnici mojega strijca. Metoda učenja Petersa je bila že jako zastarela, a vendar je njegov učenec lepo napredoval v francoščini.

Drugi moj učitelj je bil star polkov pisar, ki me je učil matematike, to je jednostavno samo aritmetike.

Tretji učitelj me je učil akvarelnega risanja. To učenje je pa trajalo le tri mesece, in se potem ni več ponovilo. Meni je pa dolgo ostala sposobnost s svinčnikom risati potrete za čuda podobne.

Četrti učil me je igranja na goslih. To je bil polkovni in pijani godec, ki je godel na lovski rog in tudi žagal na gosli. Instrument je bil popolnoma primeren učitelju; bile so slabe gosli, katere je strijc moj kupil za nečaka na neki dražbi za tri rublje. Po desetih učnih urah, za katere so plačali po pol zlata, to je po $7^1/_2$ kopek, nisem prav nič napredoval, zgubil sem vse veselje do učenja na goslih in pouk se je prenehal.

Druzega me niso učili, niti ruščine ne. Moje znanje materinščine se je omejevalo na to, kar sem se naučil v Rusiji, to je v šoli, kajti tedaj sem bil še premlad in ne dosti razvit, da bi bil razumil slovnico, če tudi sem se jo učil na pamet.

Nesrečna ženitev Valerjana Makariča je imela jako škodljiv vpliv na moj značaj, čuvstva, navade in življenje sploh. On sicer ni obupaval, ne tugoval, a bil je dalje vesel, neskrben in dober tovariš, a pal je v cinizem, vse pustil v nemar, opustil se, polenil, zanemaril se, postal požeruh in jel debeleti. Čez dve leti je že imel velikanski trebuh. Vsled svojih ciničnih nazorov Valerjan Makarič nikakor ni mislil razširiti okvirja tega slabega in pomanjkljivega izobraževanja, katero je dobival po njegovi milosti nečak njegov. Sredstva za moje izobraževanje so bila tako pičla in neprimerna moji želji po učenji, da nisem imel niti najpotrebnejših pripomočkov, n. pr. imel sem le jeden raztrgan francoskoruski slovar Tatiščeva, ruskofrancoskega slovarja pa nisem imel. To je bilo jako neprilično in me je silno oviralo pri učenji francoščine, pri prevodih iz ruščine na francoščino sem včasih že kar obupaval. Ubogi deček sem si prizadeval, da bi dobil neobhodno potrebni slovar, obtekel in preobrnil sem vse varšavske knjigarne, pa nisem našel, kar sem iskal. Strijc se pa še s prstom ni ganil, da bi nalašč naročil slovar iz Rusije, kar bi bil lahko storil. V bedi in obupnosti sem se odločil sestaviti ruskofrancoski slovar. Zvezati sem dal dva dovolj debela zvezka v osminki iz čistega papirja, in lotil sem se predelavati francoskoruski slovar Tatiščeva na ruskofrancoski. Izpisoval sem samo besede brez frazelogije, da bi hitreje šlo. Celo leto sem pridno delal in tako sem v prostih urah prišel do konca prvega dela Tatiščeva slovarja. Videlo se je, da mi je bilo odmenjeno biti leksikograf. Tedaj sem dobil od svojega staršega strijca Valentina Makariča v dar Heimov ruskofrancoski slovar, kateri mi ga je prinesel iz Moskve častnik, vračajoč se z odpusta. Sreča moja je bila nepopisna. Več dnij nisem dal iz rok slovarja, o katerem sem tako dolgo sanjal.

Neprenagljiva želja po delovanji, novih znanjih, odkritjih, iznajdbah, je obudila jedenkrat v meni čudno misel; sklenil sem sestaviti novi, kolikor je moč lahko in lepoglasni jezik. Ko mi je ta misel prišla v glavo, takoj sem se lotil nje izvrševanja. Sestavil sem novo abecedo, katere črke so bile dovolj lepe in pravilne. Potem sem začel izmišljevati si nove besede, sestavljati iz njih slovar, za slovarjem pa slovnico novega jezika. Izmislil sem posebne končnice za glagole, in če tudi sem vzel za vzorec francoščino, vendar sem vpeljal jedino pravilne glagole in razdelil jih ne na štiri, temveč na dve spregi, in obdržal le dva pretekla časa, odgovarjajoča francoskim imperfait in passe defini. V ostalih delih jezika in v stavkoslovji obdržal sem tudi obliko francoščine, a samo izogibal sem se zamotanim izjemam in uvel povsod jednostavnost in jasnost. Tedaj je v meni bilo že dovolj razvito čuvstvo melodije in harmonije, zato so besede novega jezika bile dovolj lepoglasne, izključeni bili so fran-

coski nosniki in združenje po štiri samoglasnike in sploh vse trdosti. Pol leta sem se trudil v izumljenju novega jezika in vse to sem skrbno skrival strijcu in učitelju. Naposled sem sestavil slovnico in napisal v slovar nekaj tisoč novih besed, in prevel iz francoske krestomacije nekaj stranij proze in jedno pesmico tudi v stikih v svoj jezik. Potem sem nekega jutra z veseljem razodel starcu in jezikoslovcu Petersu svojo iznajdbo. Dobri in umni starec je z velikim zanimanjem pregledal slovnico in slovar in potem poslušal prevod francoske proze in stike ter dobrodušno se nasmejal in rekel:

— Vaše izumljenje kaže, da imate živo domišljijo, dober ukus in posluh glede lepoglasja, in da ste jako potrpežljivi in vztrajni. Žal, da ste se toliko trudili in toliko časa potratili za popolnoma nepotrebno stvar.

— Zakaj nepotrebno — rekel sem živo, kajti hudo so me bile zadele besede učiteljeve. — Novi jezik je vendar jako blagoglasen in lahek za učenje.

— Vse to je res, a kdo se bode učil jezika, katerega nikdo ne govori. Kako korist bi imel od tacega učenja?

— Oh, za Boga! Latinski tudi nikdo ne govori, a vendar se uči v šolah mrtvo latinščino.

— Mrtva latinščina pa ima veliko klasično slovstvo, katerega izučenje v izvirnikih je ogelni kamen nove klasične omike. A kje je slovstvo tistega jezika, katerega ste vi izumili?

Uničen sem bil od poslednjih opazk svojega učitelja in pobesil sem nos. Velika moja iznajdba je razpadla od jednega razloga učenega jezikoznanca, in vrgel sem nekam slovnico in slovar ter prevod novega svojega jezika, ki je tako bil izgubljen za človeštvo. Zato sem se pa z največjo gorečnostjo poprijel francoščine in s strastjo sem čital francoska dela. Čitanje je popolnjevalo včasih ogromne praznine v mojem izobraženji, ker sem obdržal v svojem spominu vse, kar sem čital zanimivega in koristnega. Tako se je množina različnega, nezveznega, enciklopedičnega znanja množila v meni vse življenje in za potrebo nadomeščala pomanjkanje klasične izobrazbe.

(Dalje sledi.)

Novice.

— **Gospod trgovinski minister** imenoval je ces. svetnika Ivana Murnik-a članom v trgovinskemu ministerstvu pridanem svetu za pospeševanje obrtnih stvarij.

— **Družbi sv. Cirila in Metoda.** Vzadnjih letih je prišlo splošno v navado, da se rodoljubi odkupujejo v kak dobrodelen namen, mesto da bi si mej seboj dopisovali ali čestitali povodom imendana, praznikov ali novega leta. Ker je naša družba uprav letos pri svojih zavodih in pri zgradbi velikovške šole prevzela velike obveznosti — a so jej vsled potresa letos dohajali bolj skromni darovi, zato se zglaša pri rodoljubnem občinstvu s prošnjo, naj se blagovoli povodom bližajočih se božičnih praznikov in novega leta mesto običajnih čestitek odkupljevati v korist naši družbi in jej s svojim darom prihiteti na pomoč, da toliko izdatneje in toliko vstrajneje more delovati v odkazanem si poklici. Vsak dospeli dar se objavi po naših časnikih.

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

— **«Slovenske Matice»** CV. odborova seja bo v četrtek dne 19. decembra 1895. l. ob 5. uri popoludne v društvenih pisarniških prostorih na Kongresnem trgu št. 7. Vspored: 1.) Naznanila predsedništva. 2.) Odobrenje zapisnika o CIV. odborovi seji. 3.) Poročilo gospodarskega odseka o hišnih popravah 4.) Poročilo književnega odseka o nagradah letošnjim društvenim knjigam. 5.) Tajnikovo poročilo. 6.) Posameznosti.

— **Slovenci v Zagrebu.** Do 300 Slovencev popeljal je minolo nedeljo posebni vlak v kraljevi Zagreb, da obiščejo novo hrvatsko gledališče. Z navdušenjem sprejeli so Hrvatje Slovence. Na kolodvoru so se sešla k vsprejemu vsa pevska društva z zastavami in „Sokol“ Mej dame so se delili šopki. Doneli so krepki „Živeli Slovenci“ in „Živeli Hrvati“, godba je svirala naš „Naprej“. Predsednik slavnostnemu odboru g. Arnold je pozdravil Slovence. Odgovoril je gosp Ivan Hribar. Pevci so zapeli „Lepa naša domovina“ in „Glasna jasna“. Na poti v mesto je bratski narod živahno pozdravljal izletnike. Pri obedu v Schneiderjevi restavraciji je napil Slovencem intendant hrv. gledališča g. dr. pl. Miletič. Odgovarjal je g. dr. Iv. Tavčar. Govoril je tudi g Iv. Hribar in drugi. Vhod v gledališče je bil okrašen, nad vhodom transparent: „Dobrodošli!“ Pozdravil je obiskovalce intendant g. dr. pl Miletić, zahvalil se je naš intendant g. notar Plantan. Predstava je bila dovršena. Igrala se je tudi naša igra „Berite Novice“. Po gledališči je bil komers v Narodnem domu. Pela so vsa hrvatska pevska društva in naš „Slavec“. Bilo je cela vrsta napitnic. Govorili so iz mej Slovencev gg. dr. Ivan Tavčar in Iv. Hribar. Iz mej Hrvatov g. Arnold, dr. pl Miletić, Grahor in dr. Govorniki so v vznesenih besedah povdarjali bratsko vez, ki mora vezati Slovence in Hrvate. Dal Bog, da bi se bratska vez, ki se je tu poudarjala tudi dejanski manifestirala mej Slovenci in Hrvati.

— **Mejnarodna razstava** za telesno vzgojo, negovanje zdravja in šport, ter v to spadajočih industrijskih in obrtnih strok bo od maja do oktobra 1896. v Inomostu. Oglasiti se je do 15. febr. 1896. Natančnosti se poizvedo v trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani.

— **Nova pošta** se je dovolila za Begunje pri Cirknici.

— **Novo mestno dvorazrednico na Barji** so slovesno otvorili dne 5. decembra t. l.

— **Proračun tržaškega mesta** za l. 1896. kaže 269 240 gl. primankljeja. Gospoda premišljuje s čim ta velik primankljaj pokriti

— **Četirikratni roparski morilec** iz Trojan in Ločice, o katerem smo zadnjič poročali, da so ga dobili se zove Pavel Ferme. Doma je iz Št. Gotharda pri Trojanah. Pri njem so našli več denarja Zločinec pravi, da jih je izkopal. Žandarmerija je ujetnika privedla v Trojane, kjer so Novakovi spoznali v njem morilca svojega gospodarja. Žandarmerija je aretovala tudi mater morilčevo, občinskega slugo Mazzoni ja na Vranskem, njegove tri sinove in hčer, s katero je imel morilec znanje. Po zločinu v Ločici si je Ferme kupil več obleke na Vranskem, svoji ljubici, hčerki Mazzonijevi je podaril zlato uro Dokazano je, da si je ves denar prisvojil pri roparskem umoru v Ločicah,

— **Bogati tatovi.** Blizu Vranskega so neznani tatovi ukradli pet prašičev in jedno kravo Ker je krava upila po teletu, ji je tat ovil glavo s suknjo Vendar je pa krava ušla in se vrnila domov. Ko ji doma odvijejo suknjo najdejo v nji 200 gld.

— **Velik požar** je uničil minolo nedeljo v Babni gorici pri Laverci tovarno za mlenje šote. Kako je požar nastal se ne ve. Tovarna je zavarovana in last tvrdke F. M. Roberts van Son & Co. na Dunaji.

Vihar.

Dne 5. t. m. je na Dunaji razsajal grozen vihar, ne dosti slabši kakor je bil vlani v juniji, ko je bila toča toliko škode napravila Dunajčanom. Vihar je napravil precej škode. Pri kavarni l' Evrope' je prevrgel neki voz in ubil veliko steklo v oknu. Pri palači, v kateri je najvišje sodišče, je odtrgalo vso streho. Tudi dimnike je močno poškodovalo. Opeka je v veliki množini letela s streh, tako da po nekaterih ulicah ni bilo mogoče hoditi niti voziti. Mnogo škode je vihar napravil po postavljenih kočah, v katerih so prodajali za Miklavža. Vse stvari je prodajalcem razmetal. Jednemu lectarju je kar streho preobrnil. Pri Rudolfsheimski župni cerkvi je vihar odtrgal kar kos strehe. V Praterji je vihar podrl več dreves in 15 metrov visok steber za reklame.

Mnogo škode je napravil vihar po stavbiščih. Podrl je visoke odre in neslo je deske po sosednjih strehah in jih poškodovalo. Vihar je podrl na ulici mnogo svetilnic, potrgal mnogo brzojavnih in telefonskih žic. Neko opekarno je vihar grozno poškodoval. Odnesel jej je streho, podrl zidove, ter je napravil mnogo škode. Pri magistratnem poslopji v Währingu je poškodovalo streho in odtrgalo cifernico od ure. Več dimnikov je podrlo, nekaj vrat odtrgalo. Skladovnico desk je vihar podrl in deske raznesel. Žlebove od streh je potrgal. Tudi prizidki pri mnogih hišah so poškodovani.

Praviti ni treba, da je bilo mnogo poškodovanih. Jednemu policijstu je prebila opeka čelado, ko je z vso silo padla s strehe. Kolikor se ve, k sreči ni nobenega ubilo.

Hud vihar je bil v več krajih dne 7. t. m. V Krakov in okolici je vihar ta dan napravil mnogo škode. Podrl je več dreves in poškodoval strehe.

Pri Rendburgu v Prusiji je vihar podrl jeden jez in je vsled tega voda Eider z vso silo udarila v severomorski prekop. Pri Kielu se je več ladij potopilo. Tako se je potopila z vsem moštvom ladija, ki je peljala 600 ton žita.

— **Rop v Budimpešti.** Dne 6. t. m. popoludne je neki človek prišel v stanovanje uradnika Franca Depinyja, napal njegovo soprogo, jo zvezal in zahteval od nje, kje je denar. Ker je gospa klicala na pomoč, jo nekdo slišal in tudi hitel pomagati. Ko je tako slišal korake, je tat pobral hitro nekatere dragocenostij in zbežal.

— **Slaboumno žensko** zaprli so v Zemunu. Pri sebi nima nobenega potnega lista. Izpovedala je, da jej je ime Ivana Gozdačević in je doma iz Bročane v Črni gori. Pravi, da ima tri sinove, ki služijo na neki ladiji. Ko so jo vprašali za moža, je sramežljivo zatisnila obraz. Kako je prišla v Zemun, ni vedela povedati. Policija je začela poizvedovanja, kaj je s to žensko.

— **Razbila** se je avstrijska jadernica „Palmira", ki je peljala les iz Trsta v Teranovo in jo je na morji razbil vihar. Moštvo se je rešilo.

— **Viharji** so v južni Rusiji napravili kacih 40 milijonov rubljev škode. Mnogo pristaniških mest je poplavilo razburkano morje. 80 ljudij je zgubilo življenje.

— **Ropni umor.** V Maltersdorfu pri Dunaju so te dni neko noč ljudje na cesti videli stari voz. Ko so ogledali voz, našli so na njem popolnoma slečenega mrliča. Dognalo se je, da je mrlič neki kramar in da je zaklan z nožem. Koliko mu je oropanega, se ne ve, ravno tako tudi ne vedo za roparja.

— **Tatvina na železnici.** Poljskemu graščaku je v noči od 29. na 30. decembra na železnici iz kovčega bilo ukradenih dragocenosti za 1020 gld. Vozil se je iz Budimpešte v Arko. Tat je v kovčeg s silo vlomil.

— **Ponesrečena starka.** V Čehviči na Češkem našli so v sobi mrtvo 73letno Julijano Gron. Bila je pri odprti peči in se jej je bila obleka vnela. Vsled tega se je močno opekla in se vsled nastalega dima zadušila.

— **Trojni umor.** Andrej Dragamić v Radiboju na Hrvaškem je že dolgo sovražil svojega strijca Štefana in njegovega hlapca Iv. Rudca zaradi neke pravde, katero je zgubil. Dne 5. t. m. so Ivan Rudc in Štefanova sina šli v gozd. Za njim je šel Andrej in v gozdu Rudcu in jednemu sinu s sekiro presekal glavo Drugi sin je ušel, Andrej se je povrnil v vas k strijcu. Zaklal je strijčevo ženo, in bil bi tudi strijca, a ta mu je ušel skozi okno. Andrej je razrušil neko omaro in ukral 200 gld., potem pa pobegnil, da se nič ne ve o njem.

— **Roparja zaprli.** Zemunska policija je prijela roparja Pajo Čurčina iz Komilja, ki je dolgo let ropal okrog. Jedenkrat so ga že bili zaprli, pa je ušel iz ječe. Ko je bil zagledal žandarje, je bil skočil v vodo, a žandarji so hitro šli s čolni za njim in ga prijeli.

— **Oropana davčna blagajna.** Dne 21. oktobra so v Krupi v Bosni tatovi vlomili v davčno blagajno in odnesli 6714 gld 10 kr. Žandarmerija je dva tatova že prijela, štiri pa še išče. Vsi so doma s Hrvatskega.

— **Častniki in meščani.** V dunajskem Novem mestu je več meščanov dne 28 m. m zvečer prišlo iz gostilne „pri Jelenu". Za njimi je prišlo dvanajst častnikov tamošnjega borilnega kluba. Jeden častnikov je prižgal klinček in ga držal pod nos tovarnarju Rollerju. Meščani so šli dalje, ker se s častniki niso hoteli pretepati. Vzlic temu je dotični častnik pritekel za njimi in trgovca Lasnanskega trikrat udaril po glavi. Preiskava zarad tega dogodka se je že pričela.

— **Ponarejanje doktorskih diplomov.** Zvezni svet zahteva, da izroče pl. Gautiera Švici. Gautier je ponarejal švicarske doktorske diplome.

— **Anarhisti na Reki.** Na Reko je prišlo zadnji čas več Italijanov dela iskat. Vsak večer so se ti Italijani shajali v neki gostilni v Starem mestu in peli anarhistične pesmi, posebno neko himno, ki se začenja z besedami: „Voglio andar in Francia per endicar Caserio (V Francijo pojdem, da Caseria maščujem)". Nekega večera je policija iznenadila to družbo in pobrala več kompromitujočih papirjev. V nekaterih hišah, v katerih bivajo anarhistični delavci, bile so hišne preiskave. Vspeh policijske preiskave se še prekriva.

— **Rumen sneg.** V Kremsu je dne 7. t. m. kacih pet minut dolgo padal precej rumen sneg. Vzrok te prikazni še ni pojasnjen.

— **Stari gospodje** so v londonski družbi prirodoznanstva. Predsedujoči lord Kelvin je pri letošnjem zboru opomnil, da člani tega društva učakajo lepo starost. Lani jih je umrlo 26 in je njih povprečna starost znašala $76^1/_2$ leta. Najstarši štirje so imeli 99, 97, 95 in 90 let.

— **Ceni purani.** Te dni je trgovka s perutnino v Gradcu Ana Fuchs nekemu trinajstletnemu rudečeličnemu dečku izročila v varstvo 30 puranov, ki je sama šla na trg. Kmalu je izvedela, da neki fant prav po ceni purane prodaje. Slutila je takoj, kaj je. Hitela je tja, kjer je fanta pustila, a našla je samo 18 puranov, 12 jih je bil fant že prodal. Fanta ni bilo nikjer. Šel je bil neki kupovalki menjat desetak, a se ni več povrnil.

— **Mlad požigalec.** Petnajstletni natakar Josip Heldner na Dunaji, je skušal zažgati klet svojega gospodarja, v kateri je bilo več slame za zavijanje. Sodi se, da je deček malo slaboumen. Tudi pri prejšnjem gospodarji je že poskušal zažgati.

— **Zmrznil je.** V Miškolcu so te dni odpustili sedeminosemdesetletnega Jožefa Cseplö iz bolnice. Starček se je napotil peš na svoj dom v Košicah, kjer je želel umreti, kakor je rekel, kajti bil je vsled starosti jako slab Na potu je pa onemogel in zmrznil v mrzli zimski noči. Neki železniški delavec našel je mrtvega.

— **108letna starka.** V Verboči na Ogerskem je umrla 108letna starka. Poslednjih 7 let je bila trikrat bolna, a je vselej bila okrevala, a bila je vendar vedno slaba. Za njo žaljujejo 74letni sin, 64letna hči, 14 unukov in 28 praunukov. Pokojnica je bila znana po svoji dobrotljivosti, zato so se njenega pogreba udeležili kaj mnogobrojno prebivalci raznih ver.

— **Samomor.** V nekem hotelu v Levovu našli so mrtvega asistenta finančne direkcije Josipa Misziewicza, ki se je otroval. Njegov oče je računski svetnik pri finančni direkciji. Njegov brat se je tudi bil sam umoril.

— **Drag poljub.** V Draždanih so obsodili v šestmesečno ječo italijanskega trgovca s mavčevimi podobami, ki je po sili na ulici poljubil neko mlado damo.

— **Ponarejeni petdesetaki.** V Vidmu na Laškem zaprli so tri osebe, agenta Ludvika Musića, Ivana Bartolettija in krčmarja Dal Zotta, ki so izdajali ponarejene avstrijske petdesetake. Prvega brat Josip Musić je pa bil nedavno zaprt v Gradci zaradi menjanja ponarejenih petdesetakov.

— **Nevesta osemdesetlenega.** Henrik Parhel znani avstrijski državnik se je nedavno tretjič oženil. Vzel je 22letni hčer nekega irskega kmeta, ki je baje jako lepa in dobra gospodinja.

— **Zapala kavcija.** V Kissingtonu je bil Američan Stern obsojen v zapor, ker je razžalil policijskega komisarja. Da mu ni bilo treba biti v preiskovalnem zaporu in kazni precej nastopiti, je bil vložil 80.000 mark kavcije. Ta kavcija je sedaj zapala, ko je zamudil tudi drugi obrok kazni.

— **Iz bolgarskega parlamenta.** Nekega časniškega dopisnika so odstranili od poročevanja v bolgarskem sobranji, in ga s silo odpravili, ker je bil tako predrzen, da je poročal stvari, ki Bolgarom niso ugajale. Tako je mej drugim poročal, da so se poslanci nekega dne v prostorih sobranja pošteno pretepali s palicami.

Oglas.

Obrok za vlaganje prošenj za službo učitelja-voditelja na naši 5razredni deški ljudski šoli v Trstu z letno plačo 800 gld., ki je bila razpisana do 20. novembra t. l., se podaljšuje do 10. januvarija 1896. l. s pristavkom, da se bode učitelj-voditelj zavaroval za pokojnino letnih 500 gld.

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda.

Ljubljana, dne 8. decembra 1895.

Tržne cene.

V Ljubljani dne 30. nov. 1895. Pšenica gld. 8·— kr, rž gld. 7·50 kr., ječmen gld. 6·50 kr., oves gld. 7·— kr, ajda gld. 7·80 kr., proso gld. 6·50 kr., turšica gld. 7·— kr., leča gld. 11·— kr., grah gld. 11·— kr., fižol gld. 12·— kr. (Vse cene veljajo za 100 kgr.)

Loterijske srečke.

V Lincu dne 9. dec. t. l.: 35, 18, 65, 74, 82.
V Trstu dne 9. dec. t. l.: 35, 18, 65, 74, 82.
V Pragi dne 13. dec. t. l.: 86, 8, 21, 14, 85.

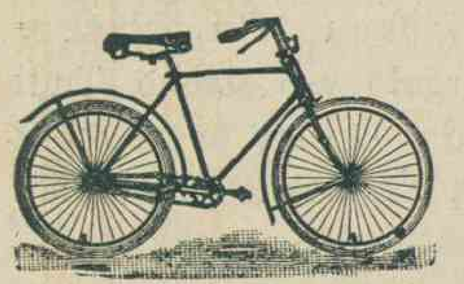

Svoji k svojim!

Kolesarji pozor!

Najnovejša pnevmatična kolesa sè zvonci, svetilnicami, zračnimi pihalkami in z vsemi pripravami, prodajajo se zdaj po 110 in 120 gld.*) komad pri dobro znani in pošteni domači tvrdki:

JAKOB ŠTRUKELJ

zaloga koles. (2)

TRST trg velike vojašnice **TRST**

Jamči se za vsako kolo 1 leto. Omenjenih koles ni primerjati onim, katere ponujajo v časnikih dvomljive tovarne in tvrdke po nizkih cenah, temveč ta so zelo močna, lepa, lehka in trpežna. Na zahtevanje pošlje se fotografijo dotičnega kolesa.

To priložnost naj porabijo sedaj tudi oni, ki bi se radi naučili vozit. Vsakemu kolesu dodá se tiskan navod, kako je je treba rabiti in v redu držati, kako se rabi orodje in kako se vsakdo sam lehko nauči voziti v malo dneh in brez nevarnosti.

V tej **veliki** zalogi prodajajo se tudi **rabljena** pnevmatična kolesa se zvonci, svetilnicami, pihalkami in z vsem potrebnim orodjem po 70, 80 in 90 gld. komad.

Stara kolesa s trdim kavčukom, pripravna za začetnike, prodajajo se po 30, 40 in 50 gld. komad. — Vsa zgoraj omenjena kolesa prodajajo se jedino le proti gotovem plačilu.

Naročbe se točno izvršujejo na vse kraje, voznine proste.

Pisma, naročbe in brzojavke naj se adresirajo na pisarno:

Jakob Štrukelj, Sv. Ivan, št. 624, pri Trstu.

Kolesarji pozor!

*) Znižale so se cene kolesom, radi novih in velikih pogodeb s tovarnami in tudi radi množine koles, nahajajočih se v zalogi, katera se zdaj radovoljno oddado po tako nizkih cenah.

Ravnokar je izšla v zalogi J. Blasnikovih naslednikov v Ljubljani

Velika in Mala

PRATIKA

za prestopno leto

1896.

Samo tista je prava J. Blasnikova „Pratika“, ki ima na prvi strani podobo sv. Jožefa, kot uradno potrjeno varstveno znamko.

Odgovorni urednik: August Pucihar. — Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.